

БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМ МАЗМУНИНИ ОШИРИШДА ЗАМОНАВИЙ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ЙЎЛЛАРИ

Холматова Салима Кузибоевна

ТВЧДПИ Болалар спорти кафедраси ўқитувчиси

Аннотация: Мақолада бошланғич таълим мазмунини оширишда замонавий педагогик технологиялар ва ахборот-коммуникация воситаларининг ролига қисқача тўхтаб ўтилган бўлиб, дарс мазмунини ошириш юзасидан янги педагогик усул ва воситалар тавсия қилинган.

Таянч сўзлар: Бошланғич таълим, педагогик технологиялар, ахборот-коммуникация воситалари, интеллектуал беллашув, гоявий мунозара, таҳлил ва тавсиф, машгулот шиори.

Аннотация:: Содержание статьи, начального образования, внедрение современных преподавания и роль информационных и коммуникационных технологий остановиться на реализации нового содержания курсов и методов обучения и инструменты, рекомендуемые.

Ключевые слова: Начальное образование, образовательные технологии, информационные и коммуникационные инструменты, интеллектуальная конкуренция, идеологические дебаты, анализ и описание, девиз семинара.

Abstract: The contents of the article, primary education, the implementation of modern teaching and the role of information and communication technologies to dwell on the implementation of the new course contents and teaching methods and tools recommended

.Keywords: Primary education, educational technology, information and communication tools, intellectual competition, the ideological debate, analysis and description, the motto of the workshop.

Мамлакатимиз узлуксиз таълим тизимининг муҳим босқичлардан бири бўлган бошланғич таълим шахс фаолиятида ўқиш асосий ўринни эгаллайдиган, ўқувчилар томонидан илмий билимларни пухта ўзлаштирилишига ёрдам

берадиган дастлабки кўникмаларни шакллантирувчи давр давр ҳисобланади. Шундан келиб чиққан ҳолда, айти босқичда таълим-тарбия жараёнини назарий ва методик жиҳатдан тўғри ташкил этиш муҳим педагогик вазифалардан саналади.

Бошланғич таълим ўз мазмун-моҳиятига кўра, болаларнинг онги ва тафаккурида мавжуд бўлган яширин имкониятларни аниқлаш ва ривожлантириш; кичик мактаб ёшидаги болаларда таълимнинг дастлабки давридан бошлаб янги имкониятларни шакллантириш, қайсики, бундай янги имкониятлар ўқув материални муваффақиятли ўзлаштиришгагина эмас, балки ҳаётий муаммоларни ечишга ҳам тайёрлаш; ўқувчиларда ўрганишга ҳамда таълим жараёнига нисбатан жонли қизиқишни шакллантириш ва ҳ.к. каби устувор вазифаларни амалга оширишни назарда тутди [2].

Ҳозирда таълим-тарбия сифати ва мазмунини оширишда замонавий педагогик технологиялардан, ахборот-коммуникация воситаларидан самарали фойдаланилмоқда. Булардан мақсад машғулотларда ўқувчиларнинг фаоллигини ошириш, дарсларнинг мазмундорлигини таъминлаш ва ўзлаштириш даражасини юксалтириш, албатта.

Замонавий педагогик технологиялар мажмуасидан жой олган ноанъанавий усул ҳамда воситалар:

* ўқитувчи томонидан дарс жараёнида ўқувчилар жамоасини тўлақонли қамраб олиш, уларни машғулотларга фаол жалб қилиш, билимларини баҳолаш имконини яратади;

* ўқувчиларни машғулот мавзусига оид бой маълумот ва ахборотлар билан таъминлашга эришилади;

* дарснинг кўргазмалилиги таъминланиб, ушбу жиҳат янги мавзунини мустақамлашда ўзига хос қулайлик яратади.

Масалан, “интерфаол”, “ақлий ҳужум”, “класстер” ва яна бир қатор илғор усулларини оладиган бўлсак, бу усуллар ҳозирги кунда ўқувчиларга яхши таниш. Чунки улардан машғулот жараёнларида бошланғич таълим ўқитувчилари фаол фойдаланмоқдалар. Аммо булар билан кифояланиб

қолмаслик, замонавий педагогик усул ва воситаларнинг янги-янги турларини яратиш, уларни дарс жараёнларига тадбиқ қилиш ўқитувчи ва мураббийлардан улкан педагогик маҳоратни, айна пайтда чуқур ижодкорликни талаб қилади.

Ўқитувчи ўз ижодкорлиги билан ҳар бир мавзуда ўқувчиларга кутилмаган таассуротларни тухфа этиши, уларни, чинакам маънода, фанлар оламига олиб кира олиши зарур. Бунинг учун эса у изланишда бардавом бўлиши керак. Масалан, машҳур педагогик усуллар қаторида “интеллектуал беллашув”, “ғоявий мунозара”, “таҳлил ва тавсиф”, “ёйиш ва жамлаш” ва ҳ.к. каби усулларни дарс жараёнларига киритиш кутилган самараларни беради.

Интеллектуал беллашув – ушбу усулда машғулот ўқувчиларнинг ақлий беллашуви, баҳси асосига қурилади. Беллашув воситасида ўқувчилар янги мавзунини ҳам тушунадилар, ҳам мустаҳкамлайдилар. Ғолиб ва мағлуб жамоалар баҳоланади. Бу усул ўқувчиларнинг илмий фикрлаш қобилиятини ўстириши билан аҳамиятлидир.

Ғоявий мунозара – ушбу усулда машғулот давомида ўқувчилар ғоявий-мафкуравий баҳс-мунозара олиб борадилар. Машғулот мавзуси юзасидан улар ўз фикрларини баён этадилар. Шуларнинг ичида энг аниқ, холис ва тўғри фикрлар маъқулланади. Мунозаралар асосида якуний хулосага келинади. Бу усул ўқувчиларда ўз фикрларини ҳимоя қилиш, илгари суриш ва бунга ўзгаларни ҳам ишонтириш кўникмаларини шакллантиради. Айна усул ҳозирги даврда янада аҳамиятли бўлиб, ёш авлодни қуйи синфдан ғоявий ва мафкуравий иммунитет асосида тарбиялашда муҳим омил бўлади.

Таҳлил ва тавсиф, ёйиш ва жамлаш усуллари ҳам ўқувчиларда мустақил ишлаш, ўз фаолиятига баҳо бериш ҳамда танқидий муносабатни шакллантиради.

Булардан ташқари, усул ва воситаларни фанларнинг ўзига хослигидан келиб чиқиб ташкил этиш ҳам мақсадга мувофиқдир. Масалан, ўқиш дарсларидаги машғулотларни “Эртак ичида эртак”; тасвирий санъат дарсларини “Ранглар салтанатига сайр”; она тили машғулотларини “қувноқ ҳарфлар ва майин товушлар”, адабиёт дарсларини эса “Қаҳрамонлар биз билан бирга” каби

мавзуларда ташкил қилиш ўқувчиларнинг фанларга бўлган қизиқиш ва иштиқёларини оширади. Шунингдек, ҳар бир янги дарс учун танлаб олинган шиорнинг ҳам пурҳикматлиги, улуғворлиги ўқувчиларни янги мавзу сари руҳлантиради, рағбатлантиради. Масалан: “Билим сари дадил ва бирга!”, “Ўқи, излан, мақсадга эриш!”, “Интиланганга толе ёр” каби эзгу ғоялар ўқувчиларни дарснинг муқаддимасидаёқ ҳаракатга келтиради.

Мазкур усул ва воситалар ҳозирги куннинг муҳим талаби – замонавий ахборот технологиялари асосига қурилгандагина юқори педагогик натижаларни беради. Негаки, бугунги кунда уяли алоқа телефонида фойдаланиш ўқувчи учун оддий қоидадек бўлиб қолган. Ёки компьютерга уланиш, дастурга кириш, унда баъзи амалларни бажариш бошланғич синф ўқувчиси учун деярли янгилик эмас. Тобора эскириб, ўрнини янги русум ва лойиҳалар эгаллаб бораётган ахборот-коммуникация воситалари, ўз вақтида, улардан унумли ва ўринли фойдаланишни тақозо этмоқда.

Шундан келиб чиққан ҳолда, машғулот замонавий педагогик усул ва методлар асосида замонавий ахборот технологиялари воситасида ташкил қилинар экан, ўқувчилар фанлар бўйича билим-малакаларни ўзлаштириш билан бир қаторда ахборот-коммуникация воситаларидан унумли фойдаланиш малакаларини босқичма-босқич ўзлаштириб борадилар. Ахборот технологиялари воситасида машғулотларда:

- * масофавий ўқитиш самарадорлигига эришилади;
- * тақдимот, намоёиш дастурлари орқали янги мавзу ўқувчиларга ихчам, аниқ ва мазмунли етказиб берилади;
- * ўзаро маълумот ва ахборот алмашишда вақт тежалди. Белгиланган соатда янги мавзу баёни ва мустаҳкамлаш учун қулай имконият яратилади;
- * ўқувчиларнинг ахборот қабул қилиш, жамлаш, таҳлил қилиш, бир сўз билан айтганда, ахборот билан ишлаш маданияти шаклланади ва ҳ.к.

Шундан келиб чиққан ҳолда, машғулотларда жамоа бўлиб тинглаш (радио), жамоа бўлиб томоша қилиш (телевидение), ахборот узатиш ва қабул қилиш (интернет тармоғи), матн ёзиш, тузатиш, чоп этиш (компьютерда

индивидуал ишлаш) каби жараёнларга ўқитувчи томонидан муҳим эътибор билан қаралиши ва уларга ўқувчилар жамоаси фаол сафарбар қилиниши лозим.

Юқоридагилардан хулоса қилиш керакки:

- замонавий педагогик технологиялар мажмуасидан жой олган ноанъанавий усул ҳамда воситалар ўқувчиларнинг фанларга қизиқишларини оширади, бу орқали улар дарсларда тўлақонли камраб олинади ва ўқувчилар фаолиятини муносиб баҳолаш имкони яратилади;

- “интерфаол”, “ақлий ҳужум”, “класстер” ва яна бир қатор илғор усуллар билан бирга дарс жараёнларига янгидан-янги усулларни тадбиқ қилиш мақсадга мувофиқ. Хусусан, “интеллектуал беллашув”, “ғоявий мунозара”, “таҳлил ва тавсиф”, “ёйиш ва жамлаш” ва ҳ.к. каби усуллар ҳам ўқувчиларда илмий фикрлаш, ўз фикрларини муносиб ҳимоя қилиш, фаолиятини баҳолаш кўникмаларини шакллантиради;

- машғулотларда замонавий ахборот технологиялардан фойдаланишда ТВ, радио ҳамда интернет тармоғи имкониятларидан самарали фойдаланиш машғулотлар мазмуни ва сифатини ошириши билан бир қаторда ўқувчиларда ахборотни қабул қилиш ва у билан ишлаш маданиятини шакллантириб боради.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Бошланғич таълим Концепцияси / Муаллифлар: Қ.А.Абдуллаева, Р.Ғ.Сафарова, М.О.Очилов, Қ.Н.Назаров, Н.У.Бикбаева, М.А.Зайнутдинова // *Boshlang'ich ta'lim j.* – Т.: 1998. 6-сон. – 12-128-б.

2. Йўлдошев Ж. Таълимимиз истиқлол йўлида.-Т.: Шарқ, 1996.- 223